

Notat

Til: Prosjektgruppen – Lokaldemokrati og politisk organisering

Emne: Nye Stavanger - lokaldemokratiske muligheter og utfordringer

Bakgrunnsdokumentasjon: Kommunen som lokaldemokratisk arena».

Fellesutredningen «Kommunestruktur» fra kommunene Gjesdal, Klepp, Hå, Randaberg, Sandnes, Sola, Stavanger og Time (2015)

Nye Stavanger - lokaldemokratiske muligheter og utfordringer

1. Innledning

Våren 2015 gjennomførte Stavanger kommune sammen med Jærrådkommunene, Randaberg og Sola et felles utredningsarbeid for å belyse sentrale problemstillinger vedr. fremtidig kommunestruktur i regionen. En omfattende sluttrapport ble ferdigstilt før sommeren 2015 (jf. lenke). Finnøy og Rennesøy deltok ikke i selve utredningsarbeidet, men hovedtemaene stod sentralt i nabosamtalene med Stavanger våren 2016.

I dette notatet gis en kortfattet oppsummering av de mest sentrale problemstillingene og vurderingene i sluttrapportens kap. 3, «Kommunen som lokaldemokratisk arena».

Rapportens innhold anses som nyttig bakgrunnsdokumentasjon med klar relevans for prosjektgruppens mandat og arbeid. Datagrunnlaget er i hovedsak hentet fra:

- SWOT-analyse av lokaldemokratiet i regi av formannskapet i de involverte kommunene.
- Kartlegging av politisk organisering og demokratiltak i kommunene.
- Gjennomgang av resultater fra Lokaldemokratiundersøkelsen 2014.
- Nasjonal og internasjonal forskning om konsekvenser for lokaldemokratiet når kommuner slås sammen.

2. Ny kommunestruktur – muligheter og utfordringer for lokaldemokratiet

Ett av regjeringens hovedmål for kommunereformen har vært å oppnå et styrket lokaldemokrati. Utredningsrapporten dokumenterer at endringer av kommunestruktur representerer både muligheter og utfordringer på området, og fastslår at det er faglig dekning både for å hevde at «*stort er flott*», og at «*smått er godt*».

Det kan dokumenteres at større kommuner gir lokaldemokratiske *stordriftsfordeler*.

Fellesrapporten trekker fram flere eksempler:

- Mer helhetlig planlegging og politisk styring.
- Færre interkommunale løsninger.
- Økt kommunal selvråderett med større rom for å delegerer flere oppgaver til kommunene.

- Flere innbyggere får økt demokratisk innflytelse fordi de vil arbeide og bo i samme kommune.
- Lettere å unngå problemer knyttet til habilitet mellom innbyggere og folkevalgte.

Det må her presiseres at graden av reduksjon av interkommunale løsninger og delegasjon av flere oppgaver til kommunal sektor avhenger av hvorvidt man greier å samle flere kommuner i en stor regionkommune. Det har man så langt ikke lykket med i Jær-/Stavangerregionen.

Utredningsarbeidet viste også at sammenslåing til større kommuner representerer fare for tap av lokaldemokratiske *smådriftsfordeler*. Sluttrapporten trekker fram flere eksempler på slike fordeler:

- Tett og god kontakt mellom innbyggerne og de folkevalgte.
- Muligheter for høy grad av representativitet på partilister og i lokalpolitiske organ.
- God oversikt gjør det enklere for de folkevalgte å følge med og lytte til folks ønsker.
- Folk har sterk tilhørighet til egen bokommune selv om de bruker regionen på kryss og tvers.
- Mer overkommelig å styre en relativt liten kommuneadministrasjon enn en stor administrasjon.

Sluttrapporten konkluderer med at spenningen mellom stordriftsfordeler og smådriftsfordeler kan representere krevende utfordringer når små og store kommuner går sammen:

«Jo større kommunene blir, jo mer myndighet og handlefrihet kan de få til beste for sine innbyggere. Men desto mer utfordrende blir det å ivareta nærdemokratiet. En vinner dermed mye på å bli stor og mektig gjennom kommunesammenslåing, men taper også noe i form av et svekket nærdemokrati. Behovet for kompenserende nærdemokratiltak vil derfor øke med kommunesammenslåingens omfang.»

Med grunnlag i fellesutredningens konklusjoner anbefales prosjektgruppen i sine diskusjoner å sette følgende to hovedproblemstillinger i fokus:

- a. Hvordan utvikle og organisere *et godt og representativt valgdemokrati* i Nye Stavanger, som sikrer at velgerne i hele kommunen opplever at de i størst mulig grad får valgt sine representanter til å treffe beslutninger på deres vegne?
- b. Hvordan utvikle *et velfungerende deltakerdemokrati mellom valgene*, som gir alle innbyggere i Nye Stavanger arenaer for meningsytring og opplevelse av medvirkning mellom de politiske valgene hvert fjerde år?

3. Strategi og tiltak for å styrke lokaldemokratiet i Nye Stavanger

Utredningsrapporten konkluderer med at «en kommunesammenslåing krever en systematisk strategi som sikrer at styrker ved småkommunedemokratiet blir ivaretatt på en best mulig måte i en stor kommune». De *demokratiske avstandsulementene* trekkes fram som sentrale utfordringer å diskutere og ta tak i. Dette berører forhold som folkevalgtes representativitet, folks interesse for å påta seg politiske verv, tilgjengelighet til de folkevalgte og relasjonen mellom politikk og administrasjon.

Underveis i utredningsarbeidet ble det innhentet erfaringer og eksempler på hvordan man gjennom kommunereformer i naboland som Danmark og Finland har forsøkt å dempe de

lokaldemokratiske stordriftsulempene. Sluttrapporten peker blant annet på at nye og større kommuner i Danmark har lagt arbeid ned i å utforme «en overordnet demokratistrategi for å ivareta lokaldemokratiet i forbindelse med sammenslåingene.»

I prosjektgruppens arbeid med å oppfylle sitt prosjektmandat kan det være nyttig å se nærmere på utredningsrapportens anbefalinger om å sette følgende seks hovedtema/utfordringer i fokus:

I. Alternative politiske organisasjonsmodeller

Under dette temaet diskuteres i rapporten konkrete problemstillinger som er listet opp under pkt. 1 i prosjektmandatet (styringsmodell, sammensetning, ansvar og myndighet etc.), herunder spørsmål knyttet til kommunedelsutvalg.

II. Representativitet og partiaktivitet

Under dette temaet diskuteres i rapporten hva man konkret kan gjøre for å sikre best mulig geografisk politisk representasjon i en stor kommune, og hvordan man kan forsøke å holde oppe et politisk engasjement og interesse for å påta seg politiske verv i alle deler av kommunen.

III. Folkevalgtes oversikt over situasjonen i hele kommunen

Under dette temaet diskuteres i rapporten hva man kan gjøre for å sikre at de folkevalgte har en best mulig oversikt over status, behov og utfordringer i alle deler av Nye Stavanger, herunder hvordan man kan legge til rette for oppdatert informasjon og god dialog mellom folkevalgte og innbyggerne i de forskjellige delene av kommunen.

IV. Forholdet mellom folkevalgt styring og administrasjonen

Under dette temaet diskuteres i rapporten hva man kan gjøre for å opprettholde en sterk folkevalgt styring, herunder hvordan man kan styrke politikerrollen og finne en god balanse mellom politisk styring og profesjonell administrasjon.

V. Identitet og tilhørighet i den nye kommunen

Under dette temaet diskuteres i rapporten hva man kan gjøre for at innbyggerne i alle deler av kommunen kan identifisere seg med Nye Stavanger som sin kommune, herunder hvordan man kan sette i verk tiltak som virker mobiliserende og skaper tilhørighetsopplevelse og lokal stolthet på tvers av tidligere kommunegrenser.

VI. Tilgjengelighet og kontakt mellom velgere og folkevalgte

Under dette temaet diskuteres i rapporten hva man kan gjøre for å kompensere for tap av nærhet mellom velgere og folkevalgte, herunder hvordan man både gjennom formelle og uformelle nærdemokratiltak kan legge til rette for systematisk og ryddig kontakt og gode medvirkningsordninger.

Sluttrapportens kapittel 3 gir mer utfyllende rede for fellesutredningens analyse, vurderinger og anbefalinger vedr. kommunen som lokaldemokratisk arena.

Lenke: <http://www.rennesoy.kommune.no/Documents/Fellestjenester/Informasjon-arkiv-politisk%20sekretariat/Styringsgruppe%20kommunereform/J%C3%A6rr%C3%A5det%20-%20rapport%20samlet.pdf?epslanguage=no>

Sign. [UNDERSKRIFT]

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.